

Forskaren som läste DNA från stenåldern

Berättelse

Svante Pääbo föddes i Stockholm 1955. Hans far var en känd forskare, men Svante växte upp hos sin mamma. Som barn drömde han om gamla kulturer och egyptiska mumier. När han blev äldre läste han till läkare, men han tyckte mest om det förflutna.

Pääbo ville veta en sak: kan man läsa DNA från ben som är tusentals år gamla? Många forskare trodde att det var omöjligt, eftersom gammalt DNA är trasigt och smutsigt. Men Pääbo gav inte upp. Först försökte han få fram DNA ur en mumie. Sedan arbetade han i många år med att göra metoderna bättre.

År 1997 lyckades hans grupp till slut läsa DNA från en neandertalare. Det var en stor nyhet. Senare läste de hela arvsmassan, alltså neandertalarens hela genom. Samma år hittade gruppen också en ny människoart. De kallade den för denisovamänniskan, efter grottan i Sibirien där fingerbenet hittades.

Pääbo har visat något viktigt. Människor utanför Afrika har en liten del neandertal-DNA i kroppen. Det betyder att våra förfäder och neandertalarna fick barn tillsammans för länge sedan. Neandertalarna dog ut, men en del av dem finns kvar i oss.

År 2022 fick Svante Pääbo Nobelpriset i medicin. Hans far hade fått samma pris många år tidigare. Pääbo har gett oss nya svar på en gammal fråga: varifrån kommer människan?

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
DNA	koden som finns i alla celler i kroppen
genom	hela arvsmassan hos en art
neandertalare	en människoart som levde förr men inte finns kvar
denisovamänniska	en ny människoart som forskarna hittade
arvsmassa	det som barn får från sina föräldrar
mumie	en död kropp som har bevarats länge
förfäder	släktingar som levde långt före oss
dö ut	att en hel art försvinner för alltid
metod	ett sätt att arbeta på
forskare	en person som söker ny kunskap

Läsförståelsefrågor

1. Vad drömde Pääbo om när han var barn?
 1. gamla kulturer och mumier
 2. att bli läkare på sjukhus
 3. att resa till Sibirien
2. Varför trodde många att Pääbos idé var omöjlig?
 1. DNA var för dyrt att köpa.
 2. Gammalt DNA är trasigt och smutsigt.
 3. Det fanns inga gamla ben kvar.
3. Vad gjorde Pääbos grupp 1997?
 1. De hittade en mumie i Egypten.
 2. De läste DNA från en neandertalare.
 3. De fick Nobelpriset.
4. Varför fick den nya arten namnet denisovamänniskan?
 1. Den fick namn efter en grotta i Sibirien.
 2. Den levde i Stockholm.
 3. Pääbos far hade hittat den.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Pääbo gav upp sin idé efter kort tid.
 2. Människor utanför Afrika har lite neandertal-DNA.
 3. Pääbo har själv barn som också är forskare.
6. Vad betyder det att neandertalarna "finns kvar i oss"? Svara med en mening.
7. Vilket pris fick Pääbo år 2022?
8. Pääbos far hade fått samma pris tidigare. Vad tror du att det betydde för Svante? (Skriv en kort mening.)

Facit

1. a
2. b
3. b
4. a
5. 1. nej b) ja c) det står inte i texten
6. Exempel på svar: Många människor har en liten del neandertal-DNA i kroppen, så en del av neandertalarna lever vidare i oss.
7. Nobelpriset i medicin.
8. Exempel på svar: Det var nog speciellt och hedrande för honom att få samma pris som sin far.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att öva på orsak (eftersom) och tidsord (först, sedan, till slut). Tema: nyfikenhet och människans historia. Knyt gärna an till elevernas egna frågor om ursprung.

Diskussionsfrågor

- Pääbo gav inte upp, fast många sa att det var omöjligt. Är det alltid bra att inte ge upp?
- Vad tänker du om att vi har lite DNA från en utdöd människoart?
- Vill du veta mer om varifrån människan kommer? Varför, eller varför inte?
- **Skriv (3 meningar):** Skriv om något som du är nyfiken på och gärna vill lära dig mer om.

Källor och faktagranskning

- Svante Pääbo – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Svante_P%C3%A4%C3%A4bo
- Svante Paabo – Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Svante-Paabo>
- The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2022, pressmeddelande – NobelPrize.org: <https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2022/press-release/>
- Nobel laureate Svante Pääbo shows us where we came from – Karolinska Institutet: <https://news.ki.se/nobel-laureate-svante-paabo-shows-us-where-we-came-from>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Svante Pääbo föddes 20 april 1955 i Stockholm och lever (juni 2026). Far var biokemisten Sune Bergström (Nobelpris i medicin 1982), mor den estniskfödda kemisten Karin Pääbo. Pääbo är en av paleogenetikens grundare. 1997 blev han chef för en avdelning vid Max Planck-institutet för evolutionär antropologi i Leipzig, Tyskland, och samma år sekvenserade hans grupp neandertal-mitokondrie-DNA. 2010 publicerades ett första utkast av hela neandertalgenomet, samma år beskrev gruppen en ny människoart, denisovamänniskan, utifrån DNA ur ett fingerben från Sibirien. Pääbo visade att neandertal-DNA finns kvar hos nutida människor utanför Afrika. 2022 fick han Nobelpriset i fysiologi eller medicin "för upptäckter om utdöda människoarters arvs massa och människans evolution". Bilden är CC BY-SA 4.0 (foto Duncan Hull, 2016).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.